

Vanskelig vinter for norske produsenter av saltfisk

Bjørn Inge Bendiksen, Bjørg Helen Nøstvold & Finn-Arne Egeness

Norske produsenter av saltet torsk ble vinteren 2009 rammet av et kraftig prisfall på torsk og avsetningsproblemer i enkelte markeder. Spesielt tregt gikk salget av saltfisk torsk til Portugal. Samtidig var mye av råstoffet kjøpt til priser som etter hvert lå langt over hva produsentene kunne få og fikk igjen i marked. I denne artikkelen skal vi se nærmere på hvilke forhold som bidro til en vanskelig periode for norske aktører.

Island, som også er en stor leverandør av saltfisk til Portugal, ble rammet hardt av finanskrisen. Dermed svekket den islandske kronen seg betydelig høsten 2008. En svekket valuta gjorde at islandske produsenter i langt større grad enn de norske kunne selge på stadig lavere priser, men likevel ha en positiv kontantstrøm. Islandske aktører dro også nytte av at de var i stand til å justere råstoffprisene ned, i takt med fallende markedspriser, mye raskere enn tilfellet var for norske aktører. Flere islandske aktører hevdet også at de til tross for krisen som inntrådte hadde et av sine mest lønnsomme år i 2008. Selv med svekket etterspørsel i Portugal eksporterte islendingene denne vinteren like mye saltfisk som året før, mens norsk eksport av saltfisk hadde falt med 60 prosent ved utgangen av august, sammenlignet med samme periode i 2008.

”Kreppa”, som finanskrisen kalles på Island, var imidlertid ikke lokal, den førte til stor usikkerhet i alle markeder, innstramning i bedrifters kreditttilgang og presset likviditet hos mange aktører I viktige markeder for norsk og islandsk saltfisk, som Portugal og Spania, gikk salget tregt fordi importørene både ble tvunget til å redusere sine lagre, samtidig som det ble dyrere eller tilnærmet umulig å få tilgang på kreditt til nye kjøp. Forbrukerne og deres forsiktighet med pengene, bidro til at prisene ble presset ned. Priseksempler viser at i portugisiske supermarkeder falt prisene på norsk klippfisk rundt 35 prosent fra januar til august i år. Sammenlignet med disse prisene for etter år siden, er prisene i butikk i Portugal nå ned med opptil 40 prosent, noe som ligger nært fallet i eksportprisene på saltfisk fra Norge og Island i samme periode.

På islandsk side bidro kollapsen i islandske banker at industrien mistet tilgang til ytterligere kreditt. Dermed ble mange bedrifter langt på vei tvunget til å selge produksjonen så fort som mulig, noe som trolig var med på å presse prisene. Restriksjonene på handel med islandsk valuta hadde også uheldige sider. Portugisiske kjøpere kunne i en periode kjøpe islandsk valuta med stor rabatt i det private markedet, og dermed oppnå enda gunstigere priser på saltfisk fra Island. Noe som naturlig nok var konkurransevridende for norske produsenter og eksportører.

I Norge har utviklingen i eksporten av saltfisk og klippfisk til Portugal gått i ulik retning. Eksportprisen har falt omtrent like mye for begge, men mens eksporten av saltfisk har falt kraftig, har eksporten av klippfisk økt. En forklaring som trekkes frem er at aktørene tidlig kunne kjøpe frossent torskeråstoff, som utgjør en betydelig andel av klippfiskindustriens råstoffgrunnlag, til lavere priser enn for fersk torsk i andrehåndsmarkedet. Priser som lå betydelig lavere enn fastsatte minstepriser i både Norges Råfisklag og Surofi sine distrikt.

Sett i ettertid er det tydelig at minsteprisene på torsk som industrien måtte betale til fiskerne ble satt for høyt ved inngangen til vintersesongen 2009. Den statlige garantiordningen til førstehåndsomsetning av fisk bidro til å holde fisket og førstehåndsomsetningen av torsk i

gang, men også til at mange bedrifter kjøpte torsk til produksjon av saltfisk, selv om signalene i markedet var at saltfiskprisene var på kraftig vei ned og at få bedrifter hadde fått avtaler om salg på saltfisken.

Fra saltfiskeindustrien er signalene at saltfisken som ble produsert i vinter sakte men sikkert blir solgt til Portugal, men til priser de fleste aktørene vil tape eller allerede har tapt mye på. Prisfallet på saltfisk ser også ut til å ha stoppet opp, både for norsk og islandsk saltfisk, og de siste to månedene har gjennomsnittsprisen pekt oppover. For store deler av den norske industrien ble 2009 et katastrofalt dårlig år, og det etter at mange av de samme bedriftene gikk med store underskudd i 2008.